

maatschappijwetenschappen (pilot)

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Als in een vraag staat dat de kandidaat een hoofd- of kernconcept moet gebruiken, dan dient de kandidaat in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept te gebruiken die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Opgave 1 Criminaliteit in de regio Streuvelland

1 maximumscore 1

Het verband is beschreven als een correlatie omdat alleen de samenhang tussen daderschap en slachtofferschap beschreven wordt. Het verband is niet beschreven als een causaal verband. Er staat niet dat daderschap een directe oorzaak is voor de grotere kans op slachtofferschap.

2 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een uitleg waaruit blijkt dat tabel 1 het verband tussen slachtofferschap en daderschap beschrijft vanuit het hoofdconcept binding en het kernconcept sociale cohesie of groepsvorming, met:

- gebruik van het hoofdconcept binding 1
- het noemen van de indicator uit tabel 1 en gebruik van het kernconcept sociale cohesie of groepsvorming 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Tabel 1 beschrijft vriendschappen tussen slachtoffers en daders. Vriendschappen zijn hier relaties tussen slachtoffers en daders/slachtoffers en relaties zijn een element van binding 1
- Een van de indicatoren die is gebruikt in dit onderzoek is de mate van contact van slachtoffers met dadervrienden. De mate van contact zegt iets over het gevoel een vriendengroep te zijn en daarmee over sociale cohesie / over het tot stand komen van bindingen tussen meer dan twee mensen en daarmee over groepsvorming 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 3

een juist antwoord bevat:

a

- een beschrijving van de significante correlatie voor het kenmerk 'percentage vrienden dat dader is' of het kenmerk 'mate van contact met dadervrienden' uit tabel 1 1

b

- een verklaring voor de significante correlatie uit tabel 1 met gebruik van het kernconcept socialisatie met de elementen 'omgang met anderen' en 'overdracht en eigen maken van cultuur' 1

c

- een uitleg van welke vorm van socialisatie sprake is bij deze verklaring met een kenmerk van de gekozen vorm van socialisatie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- Hoe hoger het percentage dadervrienden van het slachtoffer, des te groter de kans dat hij/zij de afgelopen 12 maanden een delict heeft gepleegd 1

of

- Hoe vaker het slachtoffer contact heeft met dadervrienden, des te groter de kans dat hij/zij de afgelopen 12 maanden een delict heeft gepleegd 1

b

- Dit verband tussen het percentage dadervrienden / mate van contact met dadervrienden en het plegen van delicten is te verklaren met socialisatie. Contact tussen slachtoffers en hun dadervrienden is een vorm van omgang met elkaar. Door omgang met vrienden kunnen dadervrienden criminele waarden en normen overdragen aan vrienden, die zich zo een meer criminele cultuur eigen maken. Door het eigen maken van een criminele cultuur neemt de kans toe zelf dader te worden 1

c

- Er is hier sprake van primaire socialisatie, want vriendschappen zijn directe/persoonlijke relaties 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een uitleg met een eigen voorbeeld waaruit blijkt dat daders van veelvoorkomende criminaliteit een groep te noemen zijn als zij interactie hebben en als zij gedeelde waarden en normen hebben (per kenmerk 1 scorepunt)

voorbeeld van een juist antwoord:

- Daders van criminaliteit zijn een groep wanneer zij bijvoorbeeld vanwege hun ouderschap samenkomen in een bende. Ze hebben hierdoor interactie en dat is een kenmerk van een groep 1
- Wanneer zij door de gedeelde ervaringen en interactie gemeenschappelijke waarden en normen ontwikkelen, bijvoorbeeld benderegels, zijn zij een groep. Het hebben van gedeelde waarden en normen is een kenmerk van een groep 1

5 B

6 maximumscore 3

een juist antwoord bevat:

- een formulering van een meetbare en eenduidige gesloten enquêtevraag die meet in hoeverre alcoholgebruik deel uitmaakt van de cultuur van jongvolwassenen 1
- vier helder omschreven en elkaar uitsluitende antwoordmogelijkheden voor de respondent die aansluiten bij de formulering van de enquêtevraag 1
- een uitleg waarom met het afnemen van de enquêtevraag gemeten wordt in hoeverre alcoholgebruik deel uitmaakt van de cultuur van jongvolwassenen, met gebruik van het kernconcept cultuur 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- (enquêtevraag) Hoeveel glazen alcohol drinken is in jouw vriendengroep gebruikelijk, per persoon per week? 1
- (antwoordmogelijkheden)
 - A 0 - 3 glazen
 - B 4 - 8 glazen
 - C 9 - 15 glazen
 - D 16 glazen of meer 1
- De norm over de regelmaat van alcoholgebruik die jongvolwassenen als lid van een vriendengroep hebben verworven geeft een indicatie van de cultuur van die groep 1

Opmerking

Geen scorepunt toekennen aan een enquêtevraag met het woord 'cultuur'.

Opgave 2 Voedsel

7 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

a

- een uitleg dat de ontwikkeling het beste met de groep afhankelijkheidstheorieën is te verklaren, met gebruik van een kenmerk van afhankelijkheidstheorieën

1

b

- een uitleg welk kernconcept te herkennen is in een verklaring van de ontwikkeling, met gebruik van het kernconcept macht

1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- De ontwikkeling is het best te verklaren met de groep afhankelijkheidstheorieën. De ontwikkeling is te verklaren vanuit de scheve machtsverhoudingen tussen de meer welvarende landen en de minst ontwikkelde landen. De welvarende landen kunnen onder andere met subsidies voor het dumpen van voedsel de positie van de minst ontwikkelde landen veranderen. Scheve machtsverhoudingen als verklaring voor onderontwikkeling is een kenmerk van de afhankelijkheidstheorieën

1

b

- In deze verklaring vanuit de groep afhankelijkheidstheorieën is het kernconcept macht te herkennen, omdat de meer welvarende landen het vermogen hebben om hulpbronnen in te zetten, zoals subsidies voor het dumpen van voedsel. Daarmee verkleinen zij de handelingsmogelijkheden van de minder ontwikkelde landen om hun voedsel te exporteren

1

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het gebruik van een voorbeeld uit figuur 1 waaruit blijkt dat bedrijven uit de sojaketen onderling afhankelijk zijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat bedrijven economische of cognitieve bindingen hebben bij de productie en distributie van voedsel als schaars goed 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit figuur 1 blijkt dat er sprake is van onderlinge afhankelijkheden tussen bedrijven uit de sojaketen voor de productie van sojaproducten. Veehouderijen gebruiken bijvoorbeeld veevoer voor kippen. Dit veevoer wordt met sojameel gemaakt door raffinaderijen. Veehouderijen en raffinaderijen zijn dus van elkaar afhankelijk 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Bedrijven uit de sojaketen zijn voor de productie en distributie van sojaproducten met elkaar verbonden. Soja is een schaars goed dus er is sprake van economische bindingen 	1
9	maximumscore 1	
	taakdifferentiatie / een ver doorgevoerde specialisatie / arbeidsverdeling / arbeidsdeling	
10	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg waaruit blijkt dat de productie van soja voor de sojaleverancier minder betekenisvol wordt en dat daardoor vervreemding kan optreden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De netwerken zijn grootschaliger/uitgestrekter/op mondiale schaal / De netwerken bestaan uit lossere contacten / zijn meer anoniem 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De Braziliaanse sojaleverancier weet niet door wie en waarvoor de soja in Nederland wordt gebruikt. Dit kan ervoor zorgen dat deze het gevoel krijgt geen invloed te hebben op wat er met zijn product gebeurt. De productie van soja kan daardoor minder betekenisvol worden. Deze leverancier kan vervreemden van zijn/haar product 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De netwerken zijn grootschaliger 	1

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat er sprake is van sociale ongelijkheid tussen cacaoboeren en andere actoren, met gebruik van het kernconcept sociale ongelijkheid met de elementen ‘verschillen tussen groepen’ en ‘een ongelijke verdeling van schaarse en hooggewaardeerde zaken / ongelijke behandeling / ongelijke waardering’ 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld uit tekst 1 waaruit blijkt dat er sociale ongelijkheid is tussen cacaoboeren en andere actoren 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillen tussen betrokkenen in de cacao-industrie leiden tot een ongelijke verdeling van schaarse en hooggewaardeerde zaken, namelijk inkomsten uit de productie en verwerking van cacao 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In tekst 1 staat dat cacaoboeren veel minder verdienen aan cacao dan de chocolademakers en supermarkten (r. 22-27). Dit verschil in inkomsten wijst op sociale ongelijkheid tussen cacaoboeren en verwerkers en verkopers van cacao-producten 	1
12	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • gedeelde belangen als motief voor samenwerking 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • gebruik van informatie uit tekst 1 waaruit deze gedeelde belangen blijken 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het motief van gedeelde belangen is in tekst 1 te herkennen bij het streven naar fairtrade in de cacao-industrie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit blijkt uit tekst 1 omdat actoren op elkaar aangewezen zijn voor de productie en verwerking van cacao. Alle spelers moeten met elkaar om de tafel gaan zitten, anders is er zowel voor de cacaoboeren geen toekomst (r. 65-67) als voor de verwerkers van cacao geen markt meer (r. 62-64) 	1
13	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • gemeenschappelijke morele overtuigingen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een eigen voorbeeld van deze sociale stabilisator gebaseerd op tekst 1 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • gemeenschappelijke morele overtuigingen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • de overtuiging dat cacaoboeren een leefbaar inkomen moeten kunnen halen uit hun productie van cacao 	1

Opgave 3 Het Arctisch gebied

14 maximumscore 1

Intergouvernementele samenwerking. Citaat: “Beslissingen van de Arctische Raad worden genomen op basis van consensus tussen de acht Arctische Staten” (r. 44-47).

15 maximumscore 4

een juist antwoord bevat:

- een kenmerk van de VN Veiligheidsraad waaruit blijkt dat deze raad over een politieke machtsbron beschikt 1
- een kenmerk van de Arctische Raad uit tekst 2 waaruit blijkt dat deze raad niet over een politieke machtsbron beschikt 1
- het verschil tussen de twee raden, met gebruikmaking van de omschrijving van politieke machtsbronnen 1
- de conclusie dat de VN Veiligheidsraad meer macht heeft dan de Arctische Raad met gebruikmaking van het kernconcept macht 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De VN Veiligheidsraad kan bindende sancties aan staten opleggen 1
- In tekst 2 staat dat de Arctische Raad geen afspraken kan opleggen aan staten (r. 57-60) 1
- Met het kunnen opleggen van sancties aan staten en dus het legitiem dwang uit kunnen oefenen op staten heeft de VN Veiligheidsraad een politieke machtsbron, die de Arctische Raad niet heeft 1
- Daarmee heeft de VN Veiligheidsraad wél het vermogen om voldoende hulpbronnen, zoals sancties, in te zetten waardoor de handelingsmogelijkheden van de staten kan worden beperkt, terwijl de Arctische Raad de gemaakte afspraken niet kan opleggen. De VN Veiligheidsraad heeft dus meer macht dan de Arctische Raad 1

Vraag	Antwoord	Scores
16	maximumscore 4	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • twee kenmerken van de liberale theorieën (per kenmerk 1 scorepunt) 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • bij elk kenmerk het gebruik van een voorbeeld uit tekst 2 om dit kenmerk uit te leggen (per voorbeeld 1 scorepunt) 	2
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de liberale theorieën wordt door de relaties met andere actoren zoals non-gouvernementele organisaties de handelingsruimte van staten ingeperkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 2 blijkt dat de staten die samenwerken in de Arctische Raad bij besluiten rekening moeten houden met deze non-gouvernementele organisaties, namelijk de Arctische inheemse organisaties (r. 47-49) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de liberale theorieën worden internationale verhoudingen ook door niet-militaire aspecten bepaald 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 2 blijkt dat staten uit de Arctische Raad samenwerken vanwege niet-militaire aspecten. Individuele staten zijn samen verantwoordelijk voor milieuaspecten, zoals het belang van duurzame ontwikkeling en milieubescherming (r. 8-14) 	1
17	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	een uitleg dat er een verschil is tussen representatie en representativiteit van de Arctische inheemse bevolking bij de besluitvorming in de Arctische Raad, met gebruik van:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het kernconcept representatie met een voorbeeld uit tekst 2 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • het kernconcept representativiteit met een voorbeeld uit tekst 2 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In tekst 2 staat dat zes organisaties, die de Arctische inheemse bevolking representeren, een status van Permanente Deelnemer hebben in de Arctische Raad (r. 21-25). De organisaties vertegenwoordigen dus de Arctische inheemse bevolking door namens hen in de Arctische Raad op te treden. Er is dan sprake van representatie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Deze representatie betekent echter niet noodzakelijk representativiteit. In tekst 2 staat dat de beslissingen door de leden van de Arctische Raad worden genomen. De Permanente Deelnemers, die de Arctische inheemse bevolking representeren, worden geraadpleegd en betrokken. De Permanente Deelnemers hebben een adviserende rol, geen beslissende rol (r. 44-49). Dat betekent dat uiteindelijke besluiten van de Arctische Raad niet overeen hoeven te komen met de standpunten van de organisaties die de Arctische inheemse bevolking vertegenwoordigen 	1

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	een uitleg dat de Arctische Raad een politieke institutie is, met gebruik	
	van:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het kernconcept politieke institutie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld van het kernconcept politieke institutie uit tekst 2 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De Arctische Raad is een politieke institutie omdat er sprake is van vastgelegde en daarmee geformaliseerde regels voor onder andere staten en organisaties uit het Arctisch gebied. Deze regels bepalen onder andere de verhouding tussen staten en organisaties bij politieke besluiten die in de Arctische Raad worden genomen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een voorbeeld van een dergelijke regel is dat bij besluitvorming de Permanente Deelnemers actief moeten worden geraadpleegd en betrokken (r. 44-49) 	1
19	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	een uitleg of er wel of geen conflict is over de claims, met gebruik van:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het kernconcept conflict 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld van het kernconcept conflict uit tekst 3 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Er is bij de claims in het Arctisch gebied op grond van tekst 3 geen sprake van een conflict. Uit tekst 3 blijkt dat staten bij overlappende claims elkaar niet tegenwerken om hun doel, namelijk het erkend krijgen van de claims, te bereiken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit blijkt uit tekst 3 omdat bij overlappende claims alle Arctische staten zich tot nu toe aan het VN Zeerechtverdrag houden (r. 34-36) 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Er is bij de claims in het Arctisch gebied op grond van tekst 3 wel sprake van een conflict. Uit tekst 3 blijkt dat staten verschillende doelen hebben en elkaar daarin tegenwerken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit blijkt uit tekst 3 omdat bijvoorbeeld Rusland, Noorwegen en Denemarken overlappend noodpoolgebied claimen (r. 18-22) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 1

een juist antwoord bevat:

een onderzoeksvraag om te onderzoeken of de zeggenschap van de CLCS als legitiem wordt beschouwd

voorbeeld van een juist antwoord:

In hoeverre accepteren de betrokken actoren de zeggenschap van de CLCS bij de besluitvorming over claims in het Arctisch gebied?

Opmerking

Geen scorepunt toekennen als de woorden 'politiek' of 'gezag' zijn gebruikt.

Opgave 4 De opmars van de robot

21 maximumscore 2

een juist antwoord bevat:

een uitleg dat in het gedachte-experiment in tekst 4 het conflictparadigma het meest herkenbaar is, met gebruik van de volgende twee kenmerken van het paradigma met informatie over deze kenmerken uit tekst 4:

- door maatschappelijke veranderingen kunnen opnieuw maatschappelijke tegenstellingen ontstaan 1
- ongelijkheid is gebaseerd op machtsverschillen 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het meest herkenbaar is het conflictparadigma omdat door maatschappelijke veranderingen, namelijk veranderingen op de arbeidsmarkt als gevolg van robotisering (r. 16-21), opnieuw maatschappelijke tegenstellingen tussen werknemers en kapitaalbezitters kunnen ontstaan (r. 11-12) 1
- Robotisering kan zorgen voor meer inkomensongelijkheid tussen werknemers en kapitaalbezitters. Deze inkomensongelijkheid is gebaseerd op machtsverschillen omdat kapitaalbezitters door winst uit machines meer macht zullen krijgen ten opzichte van werknemers die door robotisering werkloos kunnen worden (r. 31-38) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 3

een juist antwoord bevat:

a

- het noemen van het toenemende verschil in het werkgelegenheidsaandeel tussen non-routinematige en routinematige taken uit figuur 2 en geven van mogelijk gevolg voor de verhoudingen tussen werknemers op de arbeidsmarkt

1

b

een uitleg van het gevolg, met gebruik van:

- het begrip cultureel kapitaal
- het kernconcept sociale ongelijkheid

1

1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- Uit figuur 2 blijkt dat het aandeel in de werkgelegenheid van beroepen met volledig non-routinematige taken in 2012 ten opzichte van 1996 is toegenomen, terwijl het aandeel in de werkgelegenheid van beroepen met volledig routinematige taken in 2012 ten opzichte van 1996 is afgenomen. Dit oplopend verschil in werkgelegenheidsaandeel kan zorgen voor een ongelijke verdeling van kansen op de arbeidsmarkt tussen huidige werknemers en toekomstige werknemers / tussen werknemers met non-routinematige taken en werknemers met routinematige taken

1

b

- Uit de toelichting bij figuur 2 blijkt dat voor non-routinematige taken andere vaardigheden nodig zijn dan voor routinematige taken. Het beheersen van vaardigheden is een onderdeel van een competentie die nodig is voor het verwerven van een hogere positie op de arbeidsmarkt. Deze vaardigheden zijn dus cultureel kapitaal
- Als werknemers die vooral routinematige taken hebben uitgevoerd, zonder scholing gaan concurreren met werknemers die wel deze vaardigheden hebben geleerd, kan dit leiden tot sociale ongelijkheid. Verschillen in cultureel kapitaal tussen werknemers kunnen dan zorgen voor een ongelijke verdeling van werkgelegenheid als schaars en hooggewaardeerde zaak

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
23	<p>maximumscore 2</p> <p>een juist antwoord bevat: een factor die de mate van acceptatie van nieuwe technologie kan beïnvloeden, die afhangt van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • betekenisverlening/interpretaties, volgens het sociaalconstructivisme-paradigma • kosten-batenafweging, volgens het rationele actor-paradigma <p>voorbeeld van een juist antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De mate waarin nieuwe technologie maatschappelijk zal worden geaccepteerd, is volgens het sociaalconstructivisme-paradigma afhankelijk van onder andere de positieve betekenis die mensen geven aan deze technologie • De mate waarin nieuwe technologie maatschappelijk zal worden geaccepteerd, is volgens het rationele actor-paradigma afhankelijk van de baten van deze technologie ten opzichte van de kosten 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
24	<p>maximumscore 2</p> <p>een juist antwoord bevat: een uitleg dat in tekst 5 onzekerheidsmijding herkenbaar is, met gebruik van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lage of hoge onzekerheidsmijding volgens de dimensie van Hofstede • een voorbeeld uit tekst 5 <p>voorbeeld van een juist antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekst 5 past in een cultuur met een lage onzekerheidsmijding. Daarin kunnen mensen een positieve houding hebben tegenover robotisering. Nieuwe technologie kan als oplossing voor ongewenste situaties worden gezien • In tekst 5 staat dat de overheid kansen kan creëren door te stimuleren dat veel meer mensen hun brood kunnen verdienen in de digitale economie (r. 1-4) <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het fragment past in een cultuur met een hoge onzekerheidsmijding. Daarin kunnen mensen een negatieve houding hebben tegenover robotisering. Nieuwe technologie kan als bedreiging worden gezien door onzekere situaties • In tekst 5 staat dat er geïnnoveerd moet worden ten behoeve van vooral arme bevolkingsgroepen, anders kunnen zij worden uitgesloten (r. 16-18) 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
25	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van de socialistische/sociaaldemocratische stroming en een uitleg met het uitgangspunt gelijkwaardigheid/sociale gelijkheid bij het gebruik van ICT 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld uit tekst 5 bij het uitgangspunt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In de aanbevelingen is de socialistische stroming het meest te herkennen omdat de aanbevelingen gaan over het creëren van gelijke kansen voor burgers bij het gebruik van ICT. Dit past bij het uitgangspunt van gelijkwaardigheid 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een voorbeeld hiervan is het zorgen voor innovaties voor arme bevolkingsgroepen (r. 16-18) 	1
26	maximumscore 2	
	een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de fase van omzetting/conversie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg waaruit blijkt dat het Rathenau Instituut informatie verschaft voor de subfase beleidsvoorbereiding 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de fase van omzetting 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 6 blijkt dat het Rathenau Instituut is gevraagd om informatie te verzamelen en te analyseren, zodat de Tweede Kamer daarmee adviezen kan formuleren over het te voeren beleid over de gevolgen van technologische ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Er is dus sprake van beleidsvoorbereiding 	1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examiner in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 23 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 23 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in de webbased versie van Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

tabel 1	fictieve bron naar: Josja Rokven (2016) The Victimization-offending relationship from a longitudinal perspective. Nijmegen: ICS dissertation
figuur 1	naar: WRR rapport 'Naar een voedselbeleid'. p. 81, Amsterdam, 2014
tekst 1	https://www.oneworld.nl/food/vooruit-met-de-boer/fairtrade-chocola-een-pleister-op-een-kapot-systeem , 2015
tekst 2	http://www.arctic-council.org/images/PDF_attachments/2015-07-03_Arctic_Council_Backgrounder_PRINT_VERSION_NO_LINKS.pdf tekst 2
tekst 3	naar: Nederlandse Polaire Strategie 2016-2020 Samen voor duurzaam https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/04/05/nederlandse-polaire-strategie-2016-2020-samen-voor-duurzaam
tekst 4	http://www.wrr.nl/fileadmin/nl/publicaties/PDF-verkenningen/Verkenning_31_De_robot_de_baas_4-12-2015_def.pdf Richard Freeman is econoom aan de Harvard University.
figuur 2	naar: http://www.wrr.nl/fileadmin/nl/publicaties/PDF-verkenningen/Verkenning_31_De_robot_de_baas_4-12-2015_def.pdf
tekst 5 en 6	https://www.rathenau.nl/nl/publicatie/werken-aan-de-robotsamenleving Rathenau Instituut, 2015. Werken aan de robotsamenleving, Rathenau Instituut, Den Haag, 2015, www.rathenau.nl

maatschappijwetenschappen (pilot) vwo

Centraal examen vwo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vwo,

Bij het centraal examen maatschappijwetenschappen (pilot) vwo:

Op **pagina 8**, bij **vraag 7b** de volgende *Opmerking* toevoegen:

Opmerking

De kernconcepten globalisering en sociale ongelijkheid zijn eveneens correcte antwoorden mits in de uitleg een correcte verklaring van de ontwikkeling wordt gegeven.

en

Op **pagina 10**, bij **vraag 13** toevoegen:

Een eveneens correct voorbeeld van een juist antwoord is:

- institutie
- kartelwaakhond

NB

a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe in zowel de eigen toegekende scores als in de door de eerste corrector toegekende scores en meldt deze wijziging aan de eerste corrector. De tweede corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.

b. Als eerste en tweede corrector al overeenstemming hebben bereikt over de scores van de kandidaten, past de eerste corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe en meldt de hierdoor ontstane wijziging in de scores aan de tweede corrector. De eerste corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.

Het CvTE is zich ervan bewust dat dit leidt tot enkele aanvullende handelingen van administratieve aard. Deze extra werkzaamheden zijn in het belang van een goede beoordeling van de kandidaten.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren maatschappijwetenschappen (pilot) vwo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter